

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ Біологічний
КАФЕДРА Садово-паркового господарства та генетики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан біологічного факультету

 Л.О.Омельянчук

« » 08 2016 р.

ПОПУЛЯЦІЙНА ГЕНЕТИКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістра

спеціальність 091 Біологія

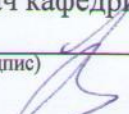
освітня програма Генетика

Укладач к.б.н., доц. Дубова О.В.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри садово-паркового
господарства та генетики рослин

Протокол № 7 від “29” серпня 2016 р.
Завідувач кафедри _____

(підпис)

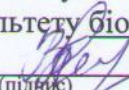
 В.О.Лях

(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
біологічного факультету

Протокол № 1 від “29” серпня 2016 р.
Голова науково-методичної ради
факультету біологічного _____

(підпис)

 В.В.Перетятко

(ініціали, прізвище)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ Біологічний
КАФЕДРА Садово-паркового господарства та генетики рослин

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан біологічного факультету

_____ Л.О.Омельянчик

«_____» _____ 2016 р.

ПОПУЛЯЦІЙНА ГЕНЕТИКА
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістра_____

спеціальність 091 Біологія_____

освітня програма Генетика_____

Укладач к.б.н., доц. Дубова О.В.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри садово-паркового
господарства та генетики рослин

Протокол № _____ від “29” серпня 2016 р.
Завідувач кафедри _____

_____ В.О.Лях
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
біологічного факультету

Протокол № 1 від “29” серпня 2016 р.
Голова науково-методичної ради
факультету біологічного

_____ В.В.Перетяцько
(підпис) (ініціали, прізвище)

2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Галузь знань Біологія	Вибіркова	
Загальна кількість годин - 120	Спеціальність 091 Біологія	Рік підготовки:	
	Освітня програма Генетика	1-й	1 -й
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 2,4 год	Рівень вищої освіти: магістерський	24 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Лабораторні	
		12 год.	год.
		Самостійна робота	
		84 год.	год.
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Популяційна генетика » є вивчення закономірностей успадкування ознак в популяціях і їх мінливості всередині популяції, формування у студентів розуміння теоретичних основ та сутності популяційних досліджень, уміння їх планувати; надання уявлень про генетичну структуру популяцій, генетичний гомеостаз та механізми, що лежать в його основі, фактори динаміки генетичної структури популяцій, кількісні ознаки в популяції, дію добору.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Популяційна генетика » є вивчення структури популяцій, генетичної мінливості ознак у рослин, людини і тварин, факторів, які змінюють генетичну структуру популяції, природний добір, як рушійну силу еволюції.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні досягти таких результатів навчання (компетентностей): особливості структури популяцій: знати основні форми добору та їх значення для еволюційного процесу, генетичні особливості ідеальних та реальних популяцій, зміст та значення закону Харді-Вайнберга, поняття про генетичний тиск, фактори динаміки структури популяцій, сучасні молекулярно-генетичні методи, що застосовуються у генетико-популяційних дослідженнях. Вміти здійснювати добір методик біометричного оцінювання популяційних процесів; проводити генетичний аналіз на популяційному рівні; розрізняти основні фактори динаміки популяцій та форми добору; аналізувати наслідки інбридингу; застосовувати закон Харді-Вайнберга для реальних популяцій при розв'язуванні

проблем генетики. Екології, природоохоронної діяльності; оцінювати значущість та достовірність відхилень при використанні закону Харді

– Вайнберга; застосовувати на виробництві прийоми і методи популяційних досліджень;

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Популяційна генетика» пов'язана з багатьма біологічними дисциплінами вивченими у бакалавраті. Вона торкається загальних курсів «Анатомія рослин», «Ботаніка», «Зоологія», «Біоекологія» у питаннях будови популяції різних організмів. Дисципліна «Генетика» надала базові знання механізмів успадкування ознак та є фундаментом для вивчення цього курсу. Знання, отримані при вивченні цього предмету будуть корисними у подальшій професійній діяльності фахівців-генетиків.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ЗАКОНИ ПОПУЛЯЦІЙНОЇ ГЕНЕТИКИ . ФАКТОРИ ДИНАМІКИ ГЕНЕТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ПОПУЛЯЦІЙ.

Тема 1. Вступ до курсу популяційна генетика.

Предмет, завдання та методи популяційної генетики. Місце популяційної генетики в системі біологічних наук. . Структурні рівні організації життя. Поняття популяції і генофонду. Значення популяційної біології для генетики людини. Завдання і методи генетики популяцій, її місце в структурі біологічних дисциплін. Вклад зарубіжних (С.Райт, Р. Фішер, Дж.Холдейн, М.Кімура, Р.Левонтін та ін.) і вітчизняних (С. С.Четвериков, А.С. Серебровський, Н.И.Вавилов, Ф.Г.Добржанський, Н.П.Дубинин, Д.Д.Ромашов та ін) учених в популяційну генетику. Теоретичні принципи генетики популяцій. Основні параметри розподілу кількісних ознак в популяціях. Основні здобутки популяційної генетики для сільського господарства, виробництва, вирішення екологічних проблем, природоохоронної діяльності. Генофонд популяції.

Тема 2. Мінливість і її вплив на генетичну структуру популяцій.

Мінливість та її різновиди. Неспадкова мінливість. Спадкова мінливість. Джерела генетичної мінливості. Генні мутації. Хромосомні перебудови. Геномні мутації. Рекомбінації. Конверсії генів. Міжгеномний обмін послідовностями (горизонтальна передача генів). Мутаційний тиск у популяціях. Аналіз мутаційного процесу в популяціях. Частота мутацій. Роль модифікаційної мінливості у еволюції.

Тема 3. Закон Харді-Вайнберга.

Поняття про популяцію як про цілісну систему. Структура популяції. Рівновага в популяції. Закон Харді-Вайнберга і його практичне використання. Передумови рівноважних популяцій (відсутність мутацій, міграцій, значний розмір популяції, відсутність натуральної селекції, панміксія).

Тема 4. Фактори динаміки генетичної структури популяцій.

Роль обмеження або відсутності панміксії. Ефективна чисельність популяції. Генетичні наслідки міжпопуляційних міграцій та ізоляції популяцій. Результати експериментального вивчення міграцій у природних і штучних популяціях. Ефект засновника

популяції. Ефект «шийки пляшки». Випадкові коливання генних частот у популяціях. Дрейф у природних популяціях. Популяційні хвилі. Взаємодія дрейфу генів з добором. Відносна пристосованість генотипів. Генетичний вантаж популяції. Коефіцієнт добору. Основні форми природного добору: рушійний, стабілізуючий, дизруптивний. Приклади добору проти гомозигот або гетерозигот.

РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПОПУЛЯЦІЙНОЇ ГЕНЕТИКИ

Тема 5. Генетична дисперсія та кореляція.

Лінійна регресія та кореляція. Генетична дисперсія та її компоненти. Метод послідовних різниць. Метод послідовного диференціювання. Уявлення популяції у вигляді двох частин. Ефекти алелей. Ортогональні контрасти. Кореляція між батьками та дітьми. Коваріація між родичами. Три ланки кореляції батько-нащадок. Кореляція між іншими родичами. Генетична дисперсія при повному домінуванні. Вплив середовища. Уявлення змінних у різних шкалах

Тема 6. Інбридинг та генетична структура популяцій.

Інбридинг і аутбридинг, їх генетична суть. Інбредні лінії. Зростання гомозиготності в популяції внаслідок інбридингу. Інбредна депресія. Наслідки інбридингу. Коефіцієнт інбридингу. Гетерозис. Самозапліднення. Схрещування сібсів. Схрещування батько-нащадок. Схрещування напівсібсів. Швидкість зниження гетерозиготності. Схрещування між подвійними двоюрідними сібсами. Загальний результат. Схрещування між двоюрідними сібсами. Схрещування між троюрідними сібсами. Схрещування між віддаленими родичами. Інбридинг у відношенні генів, які зчеплені зі статтю.

Тема 7. Мутаційний процес. Дрейф генів. Спільна дія мутацій та відбору.

Рівновага між мутаціями та відбором. Рівновага при відборі, що направлений проти гетерозигот. Відбір по зчепленим зі статтю генам. Рівновага в популяціях з інбридингом. Зменшення інбридингу. Гіпотези гетерозиса. Сприятливі мутації. Перевага гетерозигот та мутації. «Поліпшення» шляхом селекції.

Класифікація мутацій, частота спонтанних і індукованих мутацій, їх вплив на пристосованість. Внутрігенні рекомбінації. Дуплікація генів. Поняття мутаційного вантажу (Г. Меллер). Селективно-нейтральні мутації, їх доля в популяції (Р. Фішер, М.Кімура). Міграція генів та її вплив на генетичний склад популяції. Випадковий дрейф генів (А.С.Серебровський, С.Райт, Н.П.Дубинина і Д.Д.Ромашов, Е. Майр). Інбридинг. Співвідношення між загальною, репродуктивною та ефективною чисельністю популяцій у різних видів, методи оцінки. Невипадкове схрещування і його вплив на частоти генів і генотипів.

Тема 8. Підрозділеність та міграція.

Розділення популяції. Ефект Валунда. Структура генних міграцій. «Острівна» (С.Райт) і «сходова» (М.Кімура) моделі популяційної структури. «Ізоляція відстанню» (С.Райт). Взаємодії випадкових і систематичних факторів еволюції. Стаціонарні розподілу. «Адаптивна топографія» С. Райта

Формула Валунда. Підрозділеність та інбридинг. Підрозділеність та генетична дисперсія. Наслідки міграції. Міграція та відбір: прості випадки. Міграція та відбір: загальний випадок. Міграція та відбір: понаддомінування. Міграція в популяціях обмеженої чисельності. Ізоляція відстанню. Підрозділеність у випадку множинних алелей. Зв'язок між гаметами, що об'єднуються. Змішання рас.

1. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	всього	у тому числі				
		л	с	лаб		с.р.
1	2	3	4	5	6	7
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ЗАКОНИ ПОПУЛЯЦІЙНОЇ ГЕНЕТИКИ . ФАКТОРИ ДИНАМІКИ ГЕНЕТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ПОПУЛЯЦІЙ.						
Тема 1. Вступ до курсу популяційна генетика.	11	2				9
Тема 2. Мінливість і її вплив на генетичну структуру популяцій.	17	4		2		11
Тема 3. Закон Харді-Вайнберга.	15	2		2		11
Тема 4. Фактори динаміки генетичної структури популяцій.	17	4		2		11
Разом за розділом 1	60	12		6		42
РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПОПУЛЯЦІЙНОЇ ГЕНЕТИКИ						
Тема 5. Генетична дисперсія та кореляція.	11	2				9
Тема 6. Інбридинг та генетична структура популяцій.	17	4		2		11

Тема 7. Мутаційний процес. Дрейф генів. Спільна дія мутацій та відбору.	17	4		2		11
Тема 8. Підрозділеність та міграція.	15	2		2		11
Разом за розділом 2	60	12		6		42
Всього годин	120	24		12		84

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Розділ 1.	
1	Вступ до курсу популяційна генетика.	2
2-3	Мінливість і її вплив на генетичну структуру популяцій.	4
4	Закон Харді-Вайнберга	2
5-6	Фактори динаміки генетичної структури популяцій	4
	Розділ 2.	
7	Генетична дисперсія та кореляція	2
8-9	Інбридинг та генетична структура популяцій	4
10-11	Мутаційний процес. Дрейф генів. Спільна дія мутацій та відбору	4
12	Підрозділеність та міграція	2
Всього		24 години

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Розділ 1	
1	Тема 2. Мінливість і її вплив на генетичну структуру популяцій.	2
2	Тема 3 Закон Харді-Вайнберга. Лаб.роб.1. Рішення задач.	2
3	Тема 4. Фактори динаміки генетичної структури популяцій. Поліморфізм. Лаб.роб.2. Методи оцінки генетичної мінливості	2
	Розділ 2	
4	Тема 6. Інбридинг та генетична структура популяцій. Лаб.роб. Рішення задач.	2
5	Тема 7. Мутаційний процес. Дрейф генів. Спільна дія мутацій та відбору. Лаб.роб. Рішення задач.	2
6	Тема 8. Підрозділеність та міграція. Рішення задач.	2
Разом		12

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ до курсу популяційна генетика.	9

2	Тема 2. Мінливість і її вплив на генетичну структуру популяцій.	11
3	Тема 3. Закон Харді-Вайнберга.	11
4	Тема 4. Фактори динаміки генетичної структури популяцій.	11
5	Тема 5. Генетична дисперсія та кореляція.	9
6	Тема 6. Інбридинг та генетична структура популяцій.	11
7	Тема 7. Мутаційний процес. Дрейф генів. Спільна дія мутацій та відбору.	11
8	Тема 8. Підрозділеність та міграція.	11
Всього		84 години

Індивідуальне практичне завдання

Індивідуальне практичне завдання виконується у вигляді доповіді обсягом 5 -7 сторінок друкованого тексту. Доповідь повина бути оформлена за вимогами, ілюстрована рисунками та фотографіями. Захист доповіді здійснюється на останньому занятті в семестрі. Презентація бажана, але не обов'язкова.

1. Молекулярно-генетичні методи діагностики спадкових захворювань.
2. Значення генетики популяцій для селекції рослин та тварин.
3. Значення генетики популяцій для вирішення проблем збереження генофонду і біосфери.
4. Євгеніка та її сприйняття в суспільстві.
5. Гетерозис у селекції.
6. Геногеографія. Предмет, завдання та методи.
7. Метод матриць переходу в популяційній генетиці.
8. Самозапліднення у організмів з різною плоїдністю.
9. Кореляція між родичами.
10. Випадкові та систематичні впливи зовнішнього середовища на розподіл генів в популяціях.
11. Асортативне схрещування.
12. Відносна пристосованість генотипів.
13. Відбір в популяціях з інбридингом.
14. Відбір у тетраплоїдів.
15. Стаціонарні розподіли частот генів.

Результат виконання і захисту студентом кожного **індивідуального практичного завдання** оцінюється за такою шкалою:

- 9-10 балів: робота виконана згідно за всіма вимогами; захищена своєчасно з презентацією;
- 7-8 балів: робота виконана згідно за всіма вимогами; немає презентації, або не захищена;
- 5-6 балів: наявні незначні помилки в оформленні; немає всіх структурних розділів;
- 3-4 балів: не дуже вірно сформульовані висновки, питання розкрито неповністю;

- 0-2 балів: неповне розкриття питання, відсутність висновків тощо, робота оформлена не за правилами.

8. Види контролю і система накопичення балів

При викладанні курсу використовується поточний і підсумковий контроль знань. Контроль навчальної діяльності з дисципліни „Популяційна генетика” здійснюється за допомогою системи оцінювання за 100-бальною шалою. Співвідношення між поточним і підсумковим контролем у загальній оцінці навчальної діяльності студента з дисципліни становить 60:40.

	Вид контрольного заходу/ кількість балів	Кількість контрольних заходів	кількість балів за 1 захід	Усього балів
1	Виконання лабораторної роботи та її захист Терміни виконання – тиждень після лабораторної роботи	6 (3 – у Розділі 1 3 у Розділі 2)	3	18 (9 – у Розділі 1 9 – у Розділі 2)
2	Поточне тестування за темами Розділу 1 Поточне тестування та темами Розділу 2	4 4	3	24 (12 – у Розділі 1 12 – у Розділі 2)
3	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу Розділу 1 (Проводиться в письмовому або електронному вигляді)	1	0-6	9
4	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу Розділу 2 (Проводиться в письмовому або електронному вигляді)		0-6	9
5	Індивідуальне практичне завдання	1	10	10
	Підсумковий контроль - залік Контрольне тестування за вивченням матеріалом курсу (проводиться по завершенню курсу в письмовому вигляді)		30	40

Поточний контроль передбачає проведення **лабораторних робіт** в аудиторії та оцінювання їх виконання. Під час семестру проводиться оцінка роботи студентів під час кожного лабораторного заняття за 3-х бальною шкалою: 3 бали – самостійне виконання роботи в лабораторії, вчасне її оформлення (тиждень після проходження) і захист теоретичного матеріалу; 2 бали – самостійне виконання роботи в лабораторії, вчасне її оформлення (тиждень після проходження), 1 бал – самостійне виконання роботи в

лабораторії або оформлення роботи в зошиті. Можна отримати в **кожному розділі 3-9** балів за виконання та захист лабораторних робіт.

Поточне тестування проводиться на лабораторних заняттях і складається з 12 тестів. Правильна відповідь на кожний тест – 0,25 балів. Можна отримати 0 до 3 балів. В кожному розділі проводиться 4 тестування, тобто максимально можна отримати 12 балів в кожному розділі.

Після вивчення тем з кожного розділу студенти самостійно проходять **контрольне тестування** в електронному вигляді в системі MOODL. Можна отримати 0-9 балів в **кожному розділі**.

Підсумковий контроль складається з **індивідуального практичного завдання** та **контрольного тестування**. Індивідуальне практичне завдання призначено перевірити рівень засвоєння теоретичних знань з тем, що вивчаються студентами самостійно.

Результат виконання і захисту студентом кожного **індивідуального практичного завдання** оцінюється за такою шкалою:

- 9-10 балів: робота виконана згідно за всіма вимогами; захищена своєчасно з презентацією;
- 7-8 балів: робота виконана згідно за всіма вимогами; немає презентації, або не захищена;
- 5-6 балів: наявні незначні помилки в оформленні; немає всіх структурних розділів;
- 3-4 балів: не дуже вірно сформульовані висновки, питання розкрито неповністю;
- 0-2 балів: неповне розкриття питання, відсутність висновків тощо, робота оформлена не за правилами.

До складання **заліку** допускаються студенти, які набрали мінімально 35 балів з 60 можливих.

Підсумковий контроль передбачає оцінювання знань студентів під час підсумкової залікової роботи та включає оцінку відповіді на 30 тестових завдань, правильна відповідь на яке оцінюється в **1 бал**, максимально можна набрати **30 балів**

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Тоцький В.М. Генетика: Підручник. / В.М. Тоцький - Одеса, Астропринт, 2008. – 712 с.
2. Яковлев В.В. Популяционная генетика человека. -/ В.В. Яковлев. - Томск: Оптимум, 2005. — 72 с.
3. Хедрик Ф. Генетика популяций./ Ф . Хедрик. – М.: Техносфера, 2003. – 588 с.
4. Смирязев А.В.. Генетика популяций и количественных признаков. – / А.В.Смирязев, А.В. Кильчевский . - М.: Колос, С. 2007. – 270 с.
5. Кайданов Л. З. Генетика популяций. / Л. Кайданов М.: Изд-во "Высшая школа", 2000 - 320 с.
6. Айала Ф. Современная генетика. – в 3-х томах./ Ф.Айала, Дж. Кайгер – М.: Мир, 1988.
7. Айала Ф. Введение в популяционную и эволюционную генетику./ Ф.Айала - М.: Мир, 1984. – 232 с.

Додаткова література:

1. Лукашев В.В. Молекулярная эволюция и филогенетический анализ./ В.В. Лукашев – М.: Бином, 2009. – 367 с.
2. Малецкий С.И. Введение в популяционную биологию и генетику растений. – Новосибирск, 1995. – 154 с.
3. Назарова А.Ф. Популяционная генетика и происхождение народов Евразии. Генетический портрет./ А.Ф. Назарова – М.: Белые альвы, 2009. – 304 с.
4. Ли Ч. Введение в популяционную генетику./ Ч. Ли – М.: Мир, 1978. – 557 с.
5. Тимофеев-Ресовский Н.В. Очерк учения о популяциях./ Н.В.Тимофеев-Ресовский, А.В.Яблоков, Н.В. Готов– М.: Наука, 1983. – 278 с.
6. Четвериков С.С. Проблемы общей биологии и генетики./ С.С. Четвериков – Новосибирск. – Наука, 1983. – 274 с.
7. Майр Э. Популяции, виды и эволюция./ Э.Майр - М.: Мир, 1974. – 337 с.
8. Алтухов Ю.П. Генетические процессы в популяциях. / Ю.П. Алтухов – М.: Наука, 1983. – 280 с.
9. Солбриг О. Популяционная биология и эволюция. / О. Солбриг, Д. Солбриг – М.: Мир, 1982. - 488 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://library.znu.edu.ua/> - сайт бібліотеки ЗНУ
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> - сайт бібліотеки ім.Вернадського
3. <http://zplant.awardspace.info/> - сайт кафедри СІП та генетики рослин
4. http://www.biotechnolog.ru/ge/ge12_7.htm - сайт Біотехнологія
5. <http://www.pereplet.ru/obrazovanie/stsoros/489.html> Статті Соросовського журналу

Погоджено _____
 відділ з навчальної роботи
 «_____» _____

Інформаційні ресурси

1. <http://library.znu.edu.ua/> - сайт бібліотеки ЗНУ
2. <http://www.nbu.gov.ua/> - сайт бібліотеки ім.Вернадського
3. <http://zplant.awardspace.info/> - сайт кафедри СПГ та генетики рослин
4. http://www.biotechnolog.ru/ge/ge12_7.htm - сайт Біотехнологія
5. <http://www.pereplet.ru/obrazovanie/stsoros/489.html> Стаття Соросовского журнала

Погоджено Людмила О.В.
відділ з навчальної роботи
« 13 » вересня 2016

